

Lektsioonid: 1Ms 21:1–7; Mt 1:18–24

Pihikõne: Jh 20:29

Jutlus: Hb 6:13–19

Laulud: 362 (1–3); 355A (1–2, 3); 270 (1–3); 7 (1–5)

Kui Jumal Aabrahamile töötas, siis ta vandus iseenese juures, kuna tal ei olnud kedagi suuremat, kelle juures vanduda. Ta ütles: „Tõesti, õnnistades õnnistan ma sind ja rohkendades rohkendan ma sind!” Ja nõnda, olles pikameelne, koges ta töötuse täitumist. Inimesed vannuvad ju kellegi suurema juures, kui nad ise on, ja vanne on neile kinnitus igasuguse vastuvaidlemise lõpetamiseks. Just seepärast, et Jumal tahtis töötuse pärijaile veel selgemini näidata oma nõu kõikumatust, kinnitas ta seda vandega, et kahe kõikumatu tõsiasja läbi, milles on võimatu Jumala valelikkus, saaksime mõjuvat julgustust meie, kes oleme rutanud kinni haarama antud lootusest, mis on meile nagu hinge ankur, kindel ja kinnitatud.

Meie tänases kirjakohas torkab minu meelest eriti silma üks koht. Nimelt ütleb Hb autor: „Just seepärast, et Jumal tahtis töötuse pärijaile veel selgemini näidata oma nõu kõikumatust, kinnitas ta seda vandega, et kahe kõikumatu tõsiasja läbi, milles on võimatu Jumala valelikkus, saaksime mõjuvat julgustust meie...”

Millised on siis need kaks kõikumatut tõsiasja? Vastus: need on Jumala töötus ja vanne.

Jumala vanne Aabrahamile on meie kirjakohas antud: „Tõesti, õnnistades õnnistan ma sind ja rohkendades rohkendan ma sind!” Jumal vannub, et Tema õnnistus saab olema Aabrahami ja tema järeltulijatega. Ja me oleme näinud, et Jumal on oma vannet pidanud: Iisrael on saanud suureks rahvaks ja püsinud tänaseni. Veelgi enam, Iisraeli soost on sündinud Jumala Poeg Jeesus Kristus, kelle sünnipäeva mõne päeva pärast jälle tähistame.

Kuid milline on töötus, mida Hb autor mainib, töötus mille Jumal on Aabrahamile andnud? Töötus on see, millele vihjas juba ka meie täna altarist loetud kirjakoht: järeltulija sünd. Jumal töötas ju Aabrahamile 1Ms 15:1: „Ära karda, Aabram! Mina olen sulle kilbiks. Sinu tasu on väga suur!”

Mille peale Aabram vastas Jumalale: „Issand Jumal! Mida sa mulle saad anda? Mina ju lähen ära lastetuna ja mu koja valitsejaks on Elieser Damaskusest! ... Vaata, mulle sa ei ole ihuvilja andnud, aga näe, minu kojast sündinu saab mu pärijaks.” Ja Issand töötab seepeale Aabramile: „Tema ei ole sinu pärija, vaid see, kes tuleb välja su oma ihust, on su pärija.”

Niisiis esmalt Jumal töötab, et Aabramil/Aabrahamil saab olema töötuse poeg, Iisak. Ja siis Jumal vannub, et see töötus saab tõesti tõeks.

Täpselt samamoodi tegi Jumal aastasadu hiljem ühe noore naisega, kelle nimi oli Maarja. Algul sai Maarja Jumala peaingel Gabrieli käest töötuse, mida loeme Lk 1:26–33: „Aga [Eliisabeti lapseootuse] kuuendal kuul läkitas Jumal ingel Gabrieli Galilea külla, mille nimi on Naatsaret, neitsi juurde, kes oli kihlatud Taaveti soost Joosepi-nimelise mehega. Selle neitsi nimi oli Maarja. Tema juurde tulles ütles Gabriel: „Rõõmusta, sa armuleidnu! Issand on sinuga!” Tema oli aga vapustatud nende sõnade pärast ja imestas, mida see teretus võiks tähendada. Ja ingel ütles talle: „Ära karda, Maarja, sest sa oled leidnud armu Jumala juures! Ja vaata, sa jääd lapseootele ja tood ilmale poja ja paned talle nimeks Jeesus. Tema saab suureks ja teda hüütakse Kõigekõrgema Pojaks ja Issand Jumal annab talle tema isa Taaveti trooni. Ja ta valitseb kuningana Jaakobi soo üle igavesti ning tema valitsusele ei tule lõppu.”

Nagu teame, võttis Maarja seda Jumala töötust väga tõsiselt ja Jumal õpetas seda töötust tõsiselt võtma ka Joosepi, ilmudes talle ingli läbi unenäos.

Siis aga läks Jeesuslast ootav Maarja külla oma sugulasele Eliisabetile, kes ootas juba kuuendat kuud oma poega Ristija Johannest. Ja teame, mis juhtus: Ristija Johannes, kes oli sel hetkel veel Eliisabeti üsas, hüppas rõõmu pärast. Ja Eliisabet sai täis Püha Vaimu ja hüüdis suure häälega: „Õnnistatud oled sina naiste seas ja õnnistatud on sinu ihu vili!”

Minu arvates on need Eliisabeti õnnistussõnad Maarjale justkui Jumala vanne, millega ta kinnitab Maarjale antud töotust: sulle sünnib poeg. Jumal vannub Maarjale, et tema ja ta peagi sündiv poeg Jeesus saavad olema õnnistatud.

Ja nüüd, selle Eliisabeti suust tulnud Jumala õnnistuse peale saab Maarja omakorda täis Püha Vaimu ja laulab meile kõigile tuntud kiidulaulu „Mu hing ülistab Issandat”.

Täna, IV adventipühapäeval kõneldaksegi kirikliku tava järgi neitsi Maarjast, kes sai, nagu Aabrahamgi, Jumalalt töotuse ja seda kinnitava vande. Nõnda on kirjas Piiblis, kuid küsime täna ka, mida meie luterlastena peaksime neitsi Maarjast arvama?

Roomakatoliikluses on kinnitatud neli marioloogilist dogmat, mille kohaselt Maarja on Jumalasünnitaja (*theotokos*; Efesos 431), jäädav neitsi (*aeiparthénos*; Konstantinoopol 553), pärispatuta eostatud (*immaculata conceptio*; Paavst Pius IX 1854) ja üles võetud taevasse (*assumptio*; paavst Pius XII 1950). Ortodoksid pole nõus kahe viimasega, sest need dogmad viivad faktiliselt marioloogia iseseisvumisele kristoloogia suhtes. Seda taunivad ka luterlased ja laiemalt protestandid. Ja lisaks pole luterlased ja protestandid nende puhul nõus sellega, et neid ei saa selgelt tuletada Piiblist.

Roomakatoliiklased ja õigeusklikud kirikud peavad Maarjat muidugi ka pühakuks. Luterliku kiriku suhtumise pühakuisse võtab kokku Augsburgi muutmata usutunnistus (1530), mille XXI artiklis kirjutab kirikureformaator Philipp Melancthon: „...pühakuid tuleb meeles pidada, et selle läbi, kui me näeme, kuidas nemad on armu leidnud ja kuidas usk on neid aidanud, meie usku kinnitada, aga ka selle pärast, et me võtaksime nende head teod endale eeskujuks, igaüks vastavalt oma kutsumisele...”.

Peaingel Gabriel ütleb Lk 1:28 järgi Maarjale: „Rõõmusta, sa armuleidnu! Issand on sinuga!” Seega on neitsi Maarja üks armuleidnuist, pealegi suurim, sest talle osaks saanud arm tähendas Jumala Poja Jeesuse Kristuse ilmaletoomist.

Ka on neitsi Maarjat väga aidanud tema usk Jumalasse, sest Lk 1:38 järgi vastab Maarja pärast ingli kuulutust, et ta saab Jeesus Kristuse ilmaletoojaks, inglile nii: „Vaata, siin on Issanda teenija, sündigu mulle sinu sõna järgi!” See pole ju muud kui oma usu kinnitamine!

Millised on aga neitsi Maarja head teod, mida saaksime endale eeskujuks võtta?

Kui nii küsida, siis peab tõdema, et UT-s neitsi Maarjast palju ei kõneldagi, küllap seetõttu, et Jumalaemana on ta juba algkoguduse jaoks olnud väga austusväärne. Otseselt heategusid tema puhul vist välja tuua ei saa. Küll aga eeskuj.

Minu jaoks on neitsi Maarja suurim ja eeskujuväärivaim teene see, et ta on vastu pidanud kahele vastandlikule asjale: oma poja jumalikkuse ilmnemisele ja tema vägivaldsele surmale. See on nii äärmuslik kontrast, et peale neitsi Maarja pole seda kogenud mitte ükski teine inimene. Seejuures on Maarja jäänud lihtsaks ja leplikuks inimeseks.

Austria luuletaja Rainer Maria Rilke (1875–1926) kirjutab oma luuletsükli „Maarja elu“ luuletuses „Kristuse sünd“ (reaalne tõlge): „Kui sul poleks lihtsust, siis kuidas pidanuks juhtuma see, mis valgustab nüüd ööd? Vaata, Jumal, kes märatses rahvaste üle, teeb end leebeks ja tuleb sinus maailma.“ Ja luuletuses „Pietà“ ütleb Maarja: „Nüüd lamad sa risti mu süles, nüüd ei saa ma sind enam sünnitada.“

Sellise lihtsa ja leplikuna on Maarja saanud eeskujuks kõigile emadele, kes peavad nägema oma laste tõusu ja langust, sündi ja surma. Sellisest traagikast saab ühte ema päästa ainult usk Jumala kõikvõimsasse tahtesse, mis lapse kaotust põhjendab.

Prohvet Jeremija raamatus on kirjutatud (Jr 31:15): „Nõnda ütleb Issand: Raamast kuulatakse häält, halinat, kibedat nuttu: Raahel nutab oma poegi. Ta ei lase ennast trööstida oma poegade pärast, sest neid ei ole enam.“ Seda kirjakohta kasutatakse ka Matteuse evangeeliumi algul Heroodese lastetapu loos.

Tõepoolest, emad, kes on oma lapsed kaotanud, võivad lasta end mitte trööstida. Kuid nii on see olnud enne neitsi Maarjat. Tema Jeesus Kristuse sünnitaja ja oma poja surma nägijana on kinkinud kõigile järgnevaile emadele tröösti ka selles väljakannatamatult valusas olukorras.

Sõdades on emad kaotanud oma poegi ja ka praeguses Venemaa-Ukraina sõjas on palju emasid jäänud poegadest ilma. Siin saab ainult palves tänada Jumalat, et ta on andnud emadele evangeeliumi, mille üheks kõrvaltegelaseks on oma poja kaotanud ema, neitsi Maarja!

Kui aga luterlastena tahame kõnelda süvitsi piibellikult, siis ei saa jätta märkamata, et Jeesuse emast kõneldakse Piiblis ka teisiti. Nt Mk 6:3 järgi oli Maarjal vähemalt kuus last. Ja ehkki dogmaatiliselt peetakse Maarjat ka luterluses neitsiks nii enne kui pärast sünnitamist (Maarja lapsi peetakse kas ta mehe Joosepi lasteks või siis Jeesuse nõbudeks), siis Piibel sedagi väidet rangelt võttes ei toeta.

Evangeeliumidest ilmneb ka, et Jeesuse tegevuse algul Galilea järve äärses Kapernaumas näib Maarja elavat koos ülejäänud poegadega kirjeldatud sündmuste läheduses, kuid ei kuulu jüngerkonda. Maarja on oma perega saanud tunda rahva pahameelt Jeesuse vastu ja ka isiklikku kannatust, kuid jagab siiski Jeesust ümbritseva rahva mõistmatust Jeesuse suhtes ega kuulu Jumala perekonda. Tuntud on ju Jeesuse ütlus Mk 3:32jj: „Ja rahvahulk istus Jeesuse ümber, kui talle öeldi: „Vaata, su ema ja su vennad ja su õed otsivad sind väljas.” Ent Jeesus vastas neile: „Kes on mu ema ja vennad?” Ja silmitsedes neid, kes istusid ringis ta ümber, ütles ta: „Ennäe, mu ema ja mu vennad! Sest kes iganes teeb Jumala tahtmist, see on mu vend ja õde ja ema.”

Siiski muutus kõik, kui Jeesus tõusis surnuist üles ja ilmus jüngreile, sh oma vennale Jaakobusele, kellest sai peagi Jeruusalemma koguduse juht ja kes on pärimuse järgi kirjutanud Jaakobuse kirja. Ap 1:14 järgi kuulub Maarja pärast Jeesuse ülestõusmist koos Jeesuse vendade ja jüngritega algkoguduse tuumikusse, arvatavasti Jeesuse ilmumise tõttu Jaakobusele (1Kr 15:7).

Nõnda võib kriitikute meelest olla Piiblis kõneldud justkui kahest erinevast Maarjast, kellest üks on tavaline naine, kes oma salapärasest poega ei mõista, teine aga vaga naine, kes jättis oma pojaga juhtuvad lood meelde, mõtiskledes nende üle oma südames (Lk 2:19).

Kuid need kaks Maarja-kuvandit saavad minu arvates kokku Maarja hüüdes tema kiituslaulus: „Sest vaata, nüüdsest peale kiidavad mind õndsaks kõik sugupõlved, sest mulle on suuri asju teinud Vägev.“

Mida kriitikud ja skeptikud ka ei väidaks, nad peavad nõustuma, et kõik sugupõlved pärast Jeesuse ema Maarja surma on teda õndsaks kiitnud, kui mõistame õndsust Jumala armu leidmise tähenduses.

Ka meie kui luterlaste jaoks jääb Maarja ikkagi neitsiks ja Jumalasünnitajaks ning seega suurimaks naiste seas, kelle lihtsusest ja leebusest on õppida nii naistel kui meestel. Ja neitsi Maarja jääb meile ka tunnistuseks Jumala suurest töotusest, mida ta on kinnitanud imelise vandega: „Õnnistatud oled sina naiste seas ja õnnistatud on sinu ihu vili!”

Aamen.